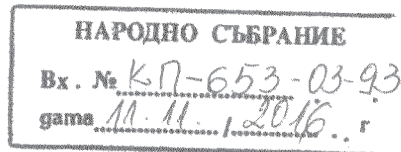

Българска народна банка
Управител

Уза. № БНБ-103788 / 11.11.2016 г.

ДО
Г-Н ДАНАИЛ КИРИЛОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ПО ПРАВНИ ВЪПРОСИ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТО
НАРОДНО СЪБРАНИЕ

На Ваш № КП-653-03-93 от 20.10.2016 г. / Към наш № БНБ - 96670/21.10.2016 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН КИРИЛОВ,

Във връзка с Вашето писмо под горния номер, с което изпращате на Българската народна банка (БНБ) за становище законопроект за изменение и допълнение на Закона за задълженията и договорите (ЗЗД), № 654-01-81, внесен от Вили Младенов Лилков и група народни представители на 08 юни 2016 г., представяме на Вашето внимание бележките и коментарите на БНБ във връзка с представения ни законопроект.

1. Предлаганият текст за нова ал. 3 на чл. 86 от ЗЗД диференцира размера на законната лихва според субекта на паричното задължение в категориите физически лица и търговци. Извън обхвата му остават други лица като напр. юридическите лица с нестопанска цел, както и субектите на публичното право, като за забавени вземания към тях приложимият размер на законна лихва остава неясен. Извън обхвата на предлагания текст остават и държавните органи, към които също се дължи изпълнение на различни по характер парични задължения.

Същевременно със законова делегация в чл. 86, ал. 2 от ЗЗД се определя материалната компетентност на Министерския съвет за издаване на акт за определяне на размера на законната лихва, като според тази разпоредба поправянето на вредите от

неизпълнението на парично задължение задължава длъжника да заплати обезщетение в размер на **законната лихва**, без да е необходимо тя да е уговорена. Поради това, че кредиторът е лишен от облагата да оползотвори парите, които му се дължат и които не получава, от деня на забавата до деня на плащането кредиторът има право на законната лихва. В този смисъл е и постоянната практика на българския съд. Правилото на чл. 86 се прилага без да се прави разграничение между юридическите факти, които пораждаат неизпълнението на паричното задължение и без разлика по отношение на субекта на задължението. Достатъчно е наличието на парично задължение и забава.

С действащата разпоредба на чл. 86, ал. 2 от ЗЗД законодателят е възприел подход за възлагане уреждането на обществени отношения, неуредени в закона, на Министерския съвет, което е в съответствие със Закона за нормативните актове (ЗНА). За уреждане на други отношения по тази материя законът може да предвиди да се издаде подзаконов акт (чл. 3, ал. 2 от ЗНА).

С предлагания текст плащането на обезщетение към кредитора и по-конкретно размерът на това обезщетение се поставя в зависимост от субекта на паричното задължение, което би означавало, че **спрямо някои кредитори обезщетението за лишаването им от облагата да оползотворят парите си би имало различна стойност**. Този нов подход изисква задълбочен анализ на последиците от подобно законодателно решение от гледна точка на равностойното третиране на лицата, било то от страна на длъжника или кредитора, както и мотиви за евентуален избор на различни ставки от 10%, 8%, респ. 4%.

2. Във връзка с позоваването на Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки (Директивата), следва да се имат предвид целите, които следва да бъдат постигнати с въвеждане на разпоредбите ѝ и нейния обхват/приложно поле. Разпоредбите на Директивата относно сроковете за плащане по търговски сделки, след изтичането на които се начислява законна лихва, са въведени в чл.303а от Търговския закон (ТЗ). Нещо повече, в чл. 309а от ТЗ изрично се предвижда, че кредиторът има право на обезщетение в размер на законната лихва, като в същата норма е възпроизведено правилото на чл. 6 от Директивата за минимален размер на обезщетението за разноси за събиране на вземането.

По отношение на забавата на плащане следва да се има предвид съображение (12) от преамбюла от Директивата, където се посочва: „Забавата на плащане представлява нарушение на договора, *което е станало финансово привлекателно за длъжниците в повечето държави-членки поради ниските лихви, начислявани за забава, или липсата*

на такива, и/или бавната процедура на обжалване. Необходими са решителни промени с цел да се създаде култура на плащане в срок, включително като изключването на правото на начисляване на лихви винаги се разглежда като договорно условие или практика, представляващи явна злоупотреба, за да се обърне тази тенденция и подобна практика да бъде обезсърчена”.

С тази цел и с оглед борбата със забавяне на плащанията Директивата дефинира „законна лихва за забава на плащане“ в чл. 2, т. 6, като проста лихва за забава на плащане при процент, който е равен на сумата от основния лихвен процент **и най-малко осем процентни пункта**. Следователно надбавката от най-малко 8 процентни пункта, не само че не е максимален размер, както се посочва в мотивите към законопроекта, а тъкмо обратното – съгласно Директивата представлява минимален размер на надбавка.

Предложеният текст, съгласно който „Размерът на законната лихва по ал. 1, когато е дължима от търговец, **не може да надхвърля основния лихвен процент на Българската народна банка плюс 8 процентни пункта, а когато е дължима от физическо лице – основния лихвен процент плюс 4 процентни пункта**” предполага, че Министерският съвет по силата на ал. 2 продължава да бъде компетентен да определя със свой акт *по-нисък* от визирания в ал. 3 размер на законната лихва (вкл. надбавката от 8 процентни пункта). Същевременно, съгласно Директивата, държавите членки не могат да определят с вътрешен акт по-нисък лихвен процент от предвидения в чл. 2, т. 6, като 8 процентни пункта е най-ниската надбавка съгласно Директивата, а в предложения текст – тази стойност на надбавката представлява максимум.

В допълнение следва да се има предвид, че видно от данните, приложени от вносителите на законопроекта, в законодателството на много от държавите членки, в съответствие със заложения от Директивата минимум, е приет размер на надбавката от 8 процентни пункта, а в други държави членки е приет размер на надбавката, по-висок от минималния размер от 8 процентни пункта – напр. Франция (+10%) и Австрия (+9.2% при търговци).

3. На следващо място, подход за регламентирането на размера на законната лихва чрез два нормативни акта създава предпоставки за нееднозначно тълкуване и прилагане на правната уредба. В едни случаи приложим би бил ЗЗД, а в други – Постановление № 426 на МС за определяне размера на законната лихва по просрочени парични задължения.

От друга страна, различни нормативни актове от действащото законодателство, напр. чл. 43, ал. 2 от Закона за кредитите за недвижими имоти на потребители; чл. 33, ал. 2 от Закона за потребителския кредит, се позовават изрично на „законната лихва“, конкретно във визираните разпоредби от значение за определяне на нормативно

въведеното ограничение по отношение на размера на обезщетението за забава. Както при потребителските кредити, така и при ипотечните кредити кредиторите имат право да договарят размера на лихвите за просрочие до размера, определен от закона – до размера на законната лихва. Нормативното определяне на този лимит чрез рефериране към размера на законната лихва е обосновано от стремежа за намирането на баланс между интересите и на двете страни в кредитното правоотношение. От една страна, ограничението има за цел да защити потребителите от начисляването на прекомерни обезщетения, изпълнявайки ролята на мярка за предотвратяване на прекомерна свръхзадължнялост. От друга страна, нормативното ограничение съответства на задължението за банките, предвидено в съответствие с изискванията на международните счетоводни стандарти, да заделят провизии за обезценка и загуба, които провизии могат да достигнат до пълния размер на кредитното задължение, начислявани върху целия остатък от кредита. На следващо място, при договорите за кредит, сключвани с потребители, с оглед функцията на законната лихва за забава да обезщети кредитора при неизпълнение на парично задължение, съществува възможността евентуално съществено намаляване на размера на законната лихва за категорията физически лица да бъде възприето като стимул за неоправдано забавяне на изплащането на дължимите суми.

В допълнение, предложените изменения ще окажат влияние върху нормалното функциониране на банките, кредитната дейност и целия финансовия сектор, което също е необходимо да бъде отчетено. Сред потенциалните ефекти според нас не следва да бъдат подценявани опасността от свиване на кредитирането от страна на банки, финансови институции и предоставянето на междуфирмени заеми, съответно – рискът от ограничаване на достъпа до банкови и финансови услуги и продукти както за граждани, така и за юридически лица.

4. Размерът на законната лихва е съществен не само от гледна точка на гражданските правоотношения, но и при уреждане неплащането в срок на държавните вземания, т.е. при публични правоотношения. Мотивът на вносителите, че предлаганите изменения не се очаква да окажат отрицателно въздействие върху държавния бюджет, не почива на конкретни аргументи и изисква съответната обосновка.

Съгласно чл. 1 от Закона за лихвите върху данъци, такси и други подобни държавни вземания, „неплатените в сроковете за доброволно плащане, неудържаните или удържани, но невнесени в срок данъци, такси, отчисления от печалби, вноски към бюджета и други държавни вземания от подобен характер **се събират със законната лихва**. Със същата лихва се събират неплатените в срока за доброволно плащане вноски по задължителното застраховане на имуществата”.

За това евентуалното диференциране на размера на законната лихва спрямо субектите на задължението следва да бъде внимателно анализирано и от гледна точка на фиска, като се вземат предвид всички последици от подобно законодателно решение.

Доколкото предложеният §2 от законопроекта предвижда обратно действие на измененията и влизането им в сила от 01 юли 2016 г., считаме извършването на подробен анализ за наложително. Допълнително, с оглед така предлаганото обратно действие, следва да се прецени и съответствието на цитирания §2 от проекта с Директивата, съобразно която законната лихва по смисъла на последната е проста лихва при процент равен на сумата от основния лихвен процент и най-малко 8 процентни пункта, като държавите-членки следят за това приложимият основен лихвен процент за първото полугодие на съответната година да бъде процентът в сила от 1 януари същата година, а за второто полугодие на съответната година – процентът в сила от 1 юли същата година.

С оглед изложеното считаме, че създаването на разпоредба в ЗЗД, без да е изяснен предметът и субектите на визираните в предлаганата нова ал. 3 обществени отношения, както и икономическите последици от нея, крие сериозен риск при тълкуването и прилагането на разпоредбата. Ето защо е наложителна правилна и обоснована преценка за необходимостта от въвеждането ѝ, за систематическото място на разпоредбата, както и преценка на всички останали изисквания на Закона за нормативните актове, в т.ч. изискванията за оценка на въздействието на нормативните актове, която да изследва съотношението между формулираните цели и очакваните (постигнати) резултати.

С УВАЖЕНИЕ

ДИМИТЪР РАДЕВ
УПРАВИТЕЛ

